

Nieuwsbrief winter 2026

Beste collega's,

Viermaal per jaar informeren we onze collega's en onderwijsvrienden met een nieuwsbrief over ontwikkelingen binnen de stichting, nodigen we belangstellenden uit om te participeren in projecten en stellen we iedereen op de hoogte van de nieuwste uitgaven.

ONSTUIMIGE TIJDEN; OEFEN DE DEMOCRATIE.

Wat moet je nou als leraar met al dat trumpgeschal? En heeft dat de gevolgen voor wat er in onze scholen gebeurt? De reactie dat (geo)politieke schermutseling wel aan kinderen voorbij zal gaan, wordt tegen beter weten in gemaakt. Uit eigen ervaring weten we dat wat er leeft in onze klassen niet los staat van wat er in de omgeving, dichtbij en veraf plaatsvindt. We lezen het in teksten, het komt naar voren in kringgesprekken, je leest het af aan de emoties tijdens het spelen, je ziet de noodkreten in tekeningen, het gedrag in de wandelgangen. Niet alle kinderen hebben het geluk zich in een veilige omgeving te kunnen ontwikkelen.

Foto uit lesmateriaal Democracy

Binnenkort zijn er verkiezingen voor de gemeenteraad. Ik mocht als raadslid een paar keer kinderen uit de bovenbouw zien acteren bij het spel Democracy. In een rollenspel ervaren ze hoe lokale politiek zich inspant om het beste voor elkaar te krijgen in de dorpen. Een prima impuls en prachtige invulling voor burgerschap. Maar zo'n eenmalige actie zet niet voldoende zoden aan de dijk van de democratische bewustwording. Er kan meer gebeuren, vooral vaker en structureler.

DE KLASSENVERGADERING

Hoofdader voor burgerschap in je groep

Als we met onze groepen structureel en dagelijks de 'democratie oefenen' door met de kinderen klassenvergaderingen te houden, werken we duurzaam aan alle aspecten van burgerschapsvorming.

NIEUWE KERNDOELEN BURGERSCHAP & DE KLASSENVERGADERING

Nieuwe Kerndoel	Doelzin	Uitwerking	KV*)	Voorbeelden
19 DEMOCRATISCHE OEFENPLAATS	A Sociale en maatschappelijke competenties	1 kennis en vaardigheden ten aanzien van basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de diverse samenleving, gericht op respectvolle omgang	+	'Ik vind dat we hierover niet moeten stemmen. We moeten proberen het er allemaal eens over te worden.'
		2 sociale vaardigheden en kritische denkvaardigheden	+	Het probleem is altijd wie heeft er het eerste geschopt? De ene zegt: 'Jij begon!'. De ander: 'Niet, jij!' Ik denk dat er eens iemand moet zeggen: 'Oké. Ik heb een fout gemaakt.'
		3 respectvolle communicatie, offline en online	+	'Tijdens de kring houd je je mond als een ander iets vertelt. Jij vindt het ook vervelend als er door jouw verhaal heen wordt gekletst.'
		4 activiteiten die sociale cohesie en actief burgerschap stimuleren	+	Een cadeautje voor de juf die is bevallen. 'We hebben 3 voorstellen. Een T-shirtje, de letters die we zelf uitzagen, en er is een derde voorstel van de gele tafelgroep: een groeimeter van karton'. Samen bedenken, beslissen en uitvoeren om het mooi te maken.
20 SAMENLEVEN IN EEN DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT	A Basiswaarden van de democratische rechtsstaat	1 basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit	±	Dit is te breed om met een voorbeeld direct te koppelen aan de klassenvergadering. Wel zal ervaring met de klassenvergadering bijdragen aan dit doel
		2 Grondwet, kinder- en mensenrechten basiswaarden van de democratische rechtsstaat mogelijk maken	±	Dit is te breed om met een voorbeeld direct te koppelen aan de klassenvergadering. Wel zal ervaring met de klassenvergadering bijdragen aan dit doel
		3 hoe vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit met elkaar op gespannen voet kunnen staan;	+	'Ik vind dat we hierover niet moeten stemmen. We moeten proberen het er allemaal eens over te worden.'
		4 het voeren van dialogen, omgaan met conflicten en gelijkwaardige behandeling;	+	'We hebben daar samen afspraken over gemaakt. Ze staan in het schriftje. En daar houden we ons aan.'
				'Tijdens de kring houd je je mond als een ander iets vertelt. Jij vindt het ook vervelend als er door jouw verhaal heen wordt gekletst.'

Voor het domein Burger- schap gelden (binnenkort) nieuwe kerndoelen. We hebben deze actuele doelstellingen gelegd naast praktijkervaringen met de klassenvergadering om te onderzoeken of er een match was. Hieronder een deel van de resultaten van onze analyse. De kolom KV bevat het antwoord op de vraag of er met klassenvergaderingen aan dit doel gewerkt kan worden. Het resultaat was verrassend: meer nog dan bij de oude kerndoelen voor burgerschap vonden we 'bewijs'. De totale analyse en meer zullen we binnenkort opnemen in een nieuwe publicatie over dit onderwerp.

NB Dit is slechts een deel van het onderzoek. Neem gerust contact met ons op over het totale resultaat.

DAT plus plus

De Leerlijn Vergaderen en nog 20 andere.

Inmiddels werkten we aan de actualisering van DAT plus, de extra bouwstenen voor levend taalonderwijs. Deze publicatie van Jenaplan en Freinet moet vernieuwd worden i.v.m. de nieuwe kerndoelen voor Nederlands. De eerste versie van DAT++ ligt 'klaar voor commentaar' bij de werkgroep Levend Taalonderwijs. In totaal zijn er nu 21 leerlijnen voorzien. Een aantal is vervangen, gecombineerd en ook is er nu een leerlijn spelling (maar dan wel binnen de context van levend taalonderwijs) ontwikkeld. Hier alvast een doorkijkje naar het concept van de Leerlijn Vergaderen.

LEERLIJN 2 VERGADEREN

AANPASSINGEN 2026¹ relatie met vakgebied burgerschapsvorming is toegevoegd. In een bijlage tonen we aan op welke wijze de klassenvergadering een invulling kan zijn van niet alleen doelen op het gebied van taal, maar ook bijdraagt aan de realisatie van bijna alle doelen van het burgerschapsonderwijs. Zie daarvoor de bijlage op blz.

Werkdoelen

1. De leerlingen wonen een vergadering actief en betrokken bij. Vanaf fase 2 is iedereen bij toerbeurt voorzitter, vanaf fase 3 ook secretaris.
2. Ze kunnen luisteren naar de anderen, vragen stellen, aan hen gerichte vragen beantwoorden, de lijn van de bijeenkomst volgen.
3. Ze leren verkregen informatie duidelijk weer te geven en kunnen hun meningen steeds beter beargumenteerd naar voren brengen.
4. Als **voorzitter** kunnen ze het woord geven, iemand aan het onderwerp houden, samenvatten, afsluiten.
5. Als **secretaris** kunnen ze kort verslag doen, schriftelijk de hoofdpunten bijhouden en genomen besluiten noteren.

	Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 4
LEVENSECHTE SITUATIES	Klassenvergadering. Schoolraad.	Idem.	Idem.	Idem.
VERWANTE GESPREKS-VORMEN	1. Start-, eind-, open kring, vertelkring, verteltekstenkring. 2. Filosofiekring. 3. Overleg wo, weeksluiting. 4. Klassenvergadering. 5. Zie Leerlijn ACTUALITEITEN- en FILOSOFIEKRING, BOEKPRESENTATIE.	1. Idem, minus verteltekstenkring, + leeskring, verslagkring. 2. Idem. 3. Idem + correspondentie. 4. Idem. 5. Idem.	1. Idem. 2. Idem. 3. Idem. 4. Idem. 5. Idem.	1. Idem. 2. Idem. 3. Idem. 4. Idem. 5. Idem.
LUISTER-/SPREEK-VAARDIGHEID	1. Leren meedoen, spreek- en taaldurf ontwikkelen in kringen. 2. Leraar richt de aandacht op: bij het onderwerp blijven. 3. Accent op betrokkenheid.	1. Idem. 2. Idem + leraar leert de kinderen doorvragen: wat, waarom, wie, wanneer, waar? 3. Accent: uitwisseling.	1. Idem. 2. Idem + leraar wijst op: beter uitleggen, toelichten, bespreking van diverse aspecten van een thema. 3. Accent: verdieping, argumentatie.	1. Idem. 2. Idem + leraar stuurt naar informatieverdieping, verbinding met naastliggende onderwerpen. 3. Accent: verdieping, verbreding.
VAARDIGHEID en ROL VOORZITTER SECRETARIS	1. Juf of meester leidt, introduceert thema of probleem. 2. Geeft de beurt, eindigt met vragen als: Waar ging het over? Wat vond je belangrijk? 3. Noteert zichtbaar in verteltekstenboek.	1-3 Idem. 4. Introductie voorzitterschap. De kinderen zijn bij toerbeurt voorzitter met steun leraar. 5. De voorzitter geeft beurten.	1-5. Idem + voorzitter opent en sluit de vergadering af. Leraar vat conclusies en besluiten samen. 6. Introductie secretarisschap. Bij toerbeurt secretaris. 7. Houdt spreektijd bij. Noteert in klassenboek thema en besluiten, met steun van de leraar.	1-7. Idem + voorzitter vat telkens conclusies en besluiten samen. 8. Secretaris leest aan het eind besluitenlijst voor. 9. De groep kan zelfstandig vergaderen, de leraar observeert.
LEES-VAARDIGHEID	Ontluikend. Zie verder bij de leerlijnen <i>Vrije Tekst</i> en <i>Mooie boeken</i> .	Beginnend. Zie verder bij de leerlijnen <i>Vrije Tekst</i> en <i>Mooie boeken</i> .	Gevorderd. Zie verder bij de leerlijnen <i>Vrije Tekst</i> en <i>Mooie boeken</i> .	Geoefend. Zie verder bij de leerlijnen <i>Vrije Tekst</i> en <i>Mooie boeken</i> .
SCHRIJF-VAARDIGHEID	1. Ontluikend. 2. Kinderen vertellen ervaringen. 3. Vrije tekening/tekst, naam schrijven. 4. Teken in verteltekstenboek.	1. Beginnend. 2-4 Idem + kleine tekstjes schrijven. 4. Introductie klassenboek. Datum en onderwerpen noteren.	1. Gevorderd. 2-4 Idem. + afspraken in klassenboek met hulp van leraar.	1. Geoefend. 2-5 Idem + zelfstandig.
TAAL-BESCHOUWING: WOORDENSCHAT	Voorzitter, klassenboek.	Idem + secretaris, verslag, voorstel, afspraak, klachten, felicitatie.	Idem + agenda, samenvatting, besluit, notulen, thema, toelichten, mening.	Idem + agendapunt, conclusie, hoofdelijk stemming, schriftelijk stemmen, argument.
SCHOOLEIGEN AANVULLINGEN				

Lukt het om alle kerndoelen onder te brengen in de leerlijnen? Het antwoord is absoluut ja! Het blijkt dat de nieuwe kerndoelen prima aansluiten bij de visie van levend taalonderwijs. De nieuwe doelen zijn betekenisvol geformuleerd en er is sprake van integratie met andere vakken. Elk kerndoel (er zijn er slechts 9) is uitgewerkt in doelzinnen. Voor de leerlijn vergaderen ontdekten we dat we bij toepassing aan maar liefst 27 'doelzinnen' voor taal wordt gewerkt. In een aanvulling tonen we aan dat de klassenvergadering daarnaast ook structureel bijdraagt aan alle kerndoelen voor burgerschap. Maar dat wist je al;-) We hopen in de volgende nieuwsbrief DAT plus plus volledig te kunnen bespreken.

ONSTUIMIGE TIJDEN?

Oefen de democratie met de klasse!box!

In je klas en school moet het gaan over wat er in je klas en school speelt. Natuurlijk houden we 'de groenlandpikker' niet buiten de klas als hij naar binnen vliegt, maar laten we ons in het primair onderwijs vooral beperken tot het echte werk! We vergaderen over de onderwerpen die er voor ons toe doen. En de vergaderbox of klasse!box is het gereedschap dat we bij deze vergaderingen toepassen. In 'Mee eens' schrijven we: 'Burgerschap vatten we breed op. We leggen verbindingen met kinder- en mensenrechteneducatie, financiële educatie, ondernemerschap, en sociale veiligheid op school.' Maar voorop staat vooral het werken aan een goed leef-en werkklimaat voor iedereen in onze omgeving. Hieronder een afbeelding met uitleg van de klasse!box zoals die nu door ons geleverd wordt

GELD SPEELT (G)EEN ROL

All inclusive

Toevallig gehoord. Vanaf 2-2-2026 kun je subsidie aanvragen voor financiële educatie in het primair onderwijs. Werken met de klasse!kas in de klassenbox kun je hier mogelijk bij inzetten. De subsidieaanvraag loopt via een ander traject dan gebruikelijk. Op site van PO-raad lezen we:

'Scholen in het primair onderwijs kunnen van 2 februari tot en met 16 maart 2026 subsidie aanvragen voor het versterken van financiële educatie. Met deze regeling kunnen scholen geldlessen opzetten, leerlingen met geldzorgen ondersteunen en ouders/verzorgers betrekken bij de financiële opvoeding. Voor scholen in

het primair onderwijs is in totaal € 2,2 miljoen beschikbaar. De subsidie is bedoeld voor scholen die niet eerder subsidie voor financiële educatie hebben ontvangen.

De regeling geldt voor maximaal drie schooljaren en kan worden ingezet voor scholing van medewerkers, het vrijmaken of aannemen van personeel en het structureel inbedden van financiële educatie in het onderwijs. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid organiseert online informatiesessies over de regeling. Aanvragen van subsidie kan via het subsidieportaal van Uitvoering Van Beleid (UVB).

Tenslotte

Boeken en materialen zijn te bestellen op www.levendleren.nl. Belangstelling om mee te doen? Heb je plannen om zelf iets te ontwikkelen op het gebied van levend leren? Neem contact met ons op om in een gesprek te verkennen hoe we kunnen samenwerken.

‘Ook al schijnt de zon maar even, profiteer ervan. De nacht valt altijd te vroeg’.

(C. Freinet, in *Mathieu aan het woord* p. 199)

Bestuur van Stichting Levend Leren.

We sturen deze nieuwsbrief aan onze ‘vaste’ relaties. Mocht je deze willen ontvangen op een ander adres of je af willen melden? Laat het ons weten. Een mailtje vanaf het adres waarop je de nieuwsbrief ontving (met eventueel een korte toelichting) naar info@levendleren.nl volstaat. Ook via de [site](#) kun je je afmelden.

